

Gönderim: 14.11.2022

Kabul: 31.01.2023

Tür: Araştırma Makalesi

Açık ve uzaktan muhasebe eğitiminin sürdürülebilirliği ve Covid-19 pandemi deneyimi

Ergün KAYA^a

^a Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi, ORCID: 0000-0003-3676-3811

Özet

Muhasebe eğitiminin sürdürülebilirliği için açık ve uzaktan eğitim olanaklarından yararlanma durumunu ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada Covid19 Salgını dönemindeki uygulamalar incelenmiştir. Araştırmada kullanılan veriler literatür taraması ve kurumsal web sayfalarından toplanmış, ayrıca YÖK Dersleri Platformu incelenmiş ve bu yolla sağlanan katkı belirlenmiştir. Covid19 Pandemisi ile örgün eğitimde yaşanan aksaklıkların giderilmesinde, açık ve uzaktan eğitim sistemlerinin öğrenme ortam ve malzemeleriyle sağlanan destek bu katkıyı açıkça ortaya koymaktadır. Hızlı dönüşümlerin yaşandığı dijital çağda, örgün eğitimde uzaktan eğitim yöntemlerinin kullanımı da yaygınlaşmaktadır. Eğitim kurumlarında ve muhasebe mesleğinde yaşananlar, muhasebe eğitiminde açık ve uzaktan eğitim olanaklarından daha çok yararlanmayı gerektirmektedir. Muhasebe eğitiminde açık ve uzaktan eğitimden yararlanma olanaklarının geliştirilmesi, özellikle ölçme-değerlendirme ile ilgili iyileştirmelerin yapılması ve kurumsal iş birliğine önem verilmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe Eğitimi, Açık Öğrenim, Uzaktan Eğitim, Covid19 Salgını, Sürdürülebilirlik.

Sustainability of open and distance accounting education and the Covid-19 pandemic experience

Abstract

In this study, which aims to reveal the situation of benefiting from open and distance education opportunities for the sustainability of accounting education, the applications during the Covid19 Pandemic period were examined. The data used in the research were collected from the literature review and institutional web pages, and YÖK Courses Platform, were examined and the contribution made in this way was determined. The support provided by the learning environment and materials of the open and distance education systems clearly demonstrates this contribution to the elimination of the disruptions in formal education due to the Covid19 Pandemic. In the digital age, where rapid transformations are experienced, the use of distance education methods in formal education is also becoming widespread. Experiences in educational institutions and the accounting profession require more open and distance education opportunities in accounting education. It is necessary to develop the opportunities to benefit from open and distance education in accounting education, to make improvements especially to measurement and evaluation, and to attach importance to institutional cooperation.

Keywords: Accounting Education, Open Learning, Distance Education, Covid19 Pandemic, Sustainability.

Kaynak Gösterme

Kaya, E. (2023). Açık ve uzaktan muhasebe eğitiminin sürdürülebilirliği ve Covid-19 pandemi deneyimi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 9(1), 408-431. <https://doi.org/10.51948/auad.1203846>

Bu çalışma, 28-30 Eylül 2022'de Anadolu Üniversitesi tarafından düzenlenen 5th International Open & Distance Learning Conference (IODL 2022) adlı konferansta sunulan sözlü bildirinin, yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş halidir.

Giriş

Muhasebe mesleğinin sürdürülebilirliği için öncelikle eğitim ortamının sürdürülebilirliğinin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Doğal çevrenin ve ekonominin sürdürülebilirliğinde en etkili unsur insandır. İnsan düşünce ve davranışlarının belli ölçüde eğitimle şekillendirilmesi olanaklıdır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için eğitim temel çıkış noktasıdır. Eğitimden etkin şekilde yararlanabilmek için, öncelikle eğitim politika ve süreçlerinin güvenilir, tutarlı ve sürdürülebilir olması gerekmektedir. Muhasebe eğitimi ele alındığında hem meslek mensupları hem de akademisyen ve araştırmacılar açısından yaşamboyu öğrenme gereksiniminin hızla artan bir eğilime sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada Açıköğretim Sisteminde muhasebe mesleğine temel oluşturan lisans düzeyindeki programlar ele alınmıştır. Bu çerçevede işletme, iktisat, maliye, siyaset bilimi ve kamu yönetimi programlarında verilen muhasebe dersleri ile ilgili Covid19 Pandemi dönemi uygulamaları ve YÖK Dersleri Platformu ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Böylece hem muhasebe mesleğinde sürdürülebilirliğin eğitim yönüyle sağlanması için gereklilikler hem de muhasebe mesleğinin sürdürülebilir gelecek için olası katkıları üzerinde durularak, açık ve uzaktan eğitim yöntemlerinden yararlanma olanakları değerlendirilmektedir.

Açık ve Uzaktan Muhasebe Eğitimi

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı, muhasebe eğitiminde açık ve uzaktan eğitimden yararlanma durumunu ortaya koymaktır. Açık ve uzaktan muhasebe öğrenme kaynakları salgın döneminde mesleki eğitimin sürdürülebilirliğine katkı sağlamış mıdır? sorusu temel alınarak, Açıköğretim Sisteminde verilen muhasebe dersleri ve özellikle Covid19 Salgını (Pandemi) dönemindeki uygulamalar incelenmiştir. Araştırmada yararlanılan veriler detaylı literatür taraması ve kurumsal web sayfalarının incelenmesi ile elde edilmiştir. Salgın döneminde akademinin serbest kullanımına sunulan YÖK Dersleri Platformu (<https://yokdersleri.yok.gov.tr/>) detaylı şekilde incelenmiştir. Böylece muhasebe eğitimine sağlanan katkı, nicel verilere dayalı yapılan nitel değerlendirme ve yorumlarla desteklenerek belirlenmeye çalışılmıştır.

Açık ve Uzaktan Eğitim Kavramı

Açık ve uzaktan öğrenme, bireyin kendi kendine öğrenmesini merkeze alan, öğrenmede zaman, mekân ve kaynak esnekliği sağlayan, uzaktan erişimli eğitim ve iletişim teknolojilerini kullanan, kurumsal yapıya sahip etkileşimli, yenilikçi öğrenme sistemi olarak tanımlanabilir.

Açık ve uzaktan öğretim sistemi ile yaşamboyu öğrenenlere, önkoşul ve sınırlama olmadan, eğitimde fırsat eşitliği sunulmaktadır. Açık ve uzaktan eğitim ise öğrenme, öğretme ve yönetme süreçlerini kapsayan şemsiye kavram olarak kullanılmaktadır.

Açık ve uzaktan eğitimin kökeni 300 yıl öncesine kadar dayandırılabilir (Bozkurt, 2017:86). Uzaktan (çevrimiçi) ve geleneksel eğitim süreçlerinin bir arada kullanılması, dağıtık öğrenme kavramıyla (Mason ve Rennie, 2006:17) açıklanabildiği gibi benzer durumlar için harmanlanmış (blended) ve karma (hybrid) eğitim kavramlarının kullanıldığı da görülmektedir. Dağıtık öğrenme (distributed learning) kavramı, öğretme ve öğrenme süreçlerinin sürekliliğini sağlayabilmek için bir ekosistem oluşturulması anlamında kullanılmaktadır. 2000’li yıllardan itibaren Kitlelesel Açık Çevrimiçi Dersler (Massive Open Online Courses: MOOCs) (Rodriguez, 2013; Gomez-Zermeno, 2020) serbest kullanıma açılan uygulamalar olarak sürdürülebilirlik ve eğitim ilişkisini ortaya koyan örneklerdir. İnteraktif online öğrenme teknolojilerinin öğrenmeyi kolaylaştırıcı özelliklerinden yararlanmak için farklı öğrenme yöntemlerinin muhasebe eğitiminde de denemesi gerekmektedir (Potter ve Johnston, 2006:31).

Açık ve uzaktan eğitimin “açıköğretim” tarafı daha çok kolay erişilebilen ve herkese fırsat eşitliği sağlayan yönünü vurgulamakla birlikte, burada açık ve uzaktan öğretim ve/veya açık ve uzaktan öğrenme şeklinde birlikte kullanılmıştır.

Açık ve Uzaktan Eğitimin Gelişimi

Eğitim, öğrenen ile öğretene arasında etkileşimi sağlayan araçlar kullanılarak, öğrenen tarafın bilgilenme ve bu sayede davranış değişikliğini gerçekleştirme çabaları ile ilgilidir. Eğitimde uzaklık kavramı öğrenen ile öğretene coğrafi olarak farklı mekanlarda bulunmasını vurgulamak için kullanılmaktadır. Bunun yanında “uzaklık” yalnızca mekânsal değil aynı zamanda sosyal ve psikolojik etkileri de barındırır. Uzaktan eğitim sürecinde, öğretene ve yönetene tarafın yeri ve öğrenme sürecine katılımı genellikle belli bir yer ve zaman ile tanımlanabilirken, öğrenenin öğrenme sürecinin çok büyük bir kısmına istediği yerden, istediği zamanda ve istediği süre ile aynı zamanda farklı araçlarla katılma özgürlüğü bulunmaktadır.

Yükseköğretim Genel Kurulu 01.02.2013 tarihli toplantısında alınan kararla (güncelleme: 24.09.2020), yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar kapsamında **uzaktan öğretim** şöyle tanımlanmıştır; *Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşime*

dayalı olarak derslerin öğretim elemanı tarafından aynı mekanda bulunma zorunluluğu olmaksızın eşzamanlı ve/veya eşzamansız biçimde verildiği öğretim”dir (md.4/f).

Burada üzerinde durulan eğitim modeli, açıköğretim olarak adlandırılan ve ülkemizde uygulaması “Açık Yükseköğretim Yönetmeliği” ile çerçevelenen uygulamalardır. Açık ve uzaktan öğretim, dünyanın farklı yerlerinde iki yüzyıldan fazla süredir uygulanagelen ve farklı uygulamalar için her iki ismin de kullanıldığı eğitim modelidir (Alkan, 1987; Bozkurt, 2017:88; Tezcan, 2000:5). Türkiye’deki uygulama ise iki farklı düzenleme ile birbirinden ayrı şekilde yürütülmektedir (Yönetmelik, 1982; Usul ve Esaslar, 2010).

Açık Yükseköğretim Yönetmeliğinde (1982) tanım verilmeden; “**Açık Yükseköğretim;** A- Anadolu Üniversitesinde merkezi açık yükseköğretim, B- Diğer üniversitelerde açık yükseköğretim olmak üzere iki farklı ortamda yürütülür (md.2) ifadesi yer almaktadır. Ayrıca Yönetmeliğin 5.maddesinde; “Bir yükseköğretim kurumunda açıköğretime uygulanacak öğretim programları örgün öğretimde uygulananların kapsam olarak aynıdır.” 13.maddede ise; “Açıköğretim öğrencileri ile aynı öğretim programına göre örgün öğretim öğrencileri arasında öğrenci hakları bakımından fark bulunmadığı gibi her iki yoldan mezun olanlar eşit hak ve yetkilere sahip olurlar” hükmü yer almaktadır.

Sürdürülebilirlik açısından kurumsal hafıza ve istikrar önemlidir. Bu bakımdan Türkiye’deki açıköğretim uygulamalarının 40 yıllık kesintisiz ve sürekli gelişen yapısına değinmekte yarar var. Anadolu Üniversitesi bünyesinde Açıköğretim Fakültesi, Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (41 sayılı KHK/md.21/c) ile kurulmuştur. 496 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile (md.1/c) Rektörlüğe bağlı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile önlisans, lisans tamamlama ve her türlü mesleki sertifika programları ile yaygın eğitim hizmetlerini yapmasının yanı sıra, üniversitenin tamamıyla açıköğretim uygulayan fakülte ve yüksekokulları ile örgün öğretiminin yanında ekstern öğrenci alan birimlerine, açıköğretim sistemi ile ilgili kitap, radyo-TV programları, bilgisayar, akademik danışmanlık, organizasyon, sınav ve her türlü öğrenci işleri gibi servisleri vermekle yükümlü olan Açıköğretim Fakültesinden;” (md. 1/j) Açıköğretim Fakültesi İktisat ve İş İdaresi programlarına dahil öğrencilerin devredilmesi ile yeniden oluşturulan ve merkezi açıköğretim sistemine göre eğitim-öğretim yapan İşletme Fakültesi ile İktisat Fakültesinden oluşur.” hükümleri eklenmiştir.

Aynı KHK’de (2809 s. Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu Ek Madde 32) “Anadolu Üniversitesi, yurt düzeyinde ve yurtdışında çağdaş iletişim ve eğitim-öğretim teknolojilerini kullanan Açıköğretim Fakültesinin kendi programlarının yanı sıra, bu

*fakültenin servis ve organizasyonu ile diğer birimlerinin ekstern öğrencilerine ve yalnızca açıköğretim sistemi uygulamak üzere kurulan fakülte ve yüksekokullarına hizmet vererek, aynı zamanda ağırlıklı **açık üniversite** fonksiyonu yapmakla görevli bir üniversitedir.*” ifadesi yer almaktadır.

Türkiye’de 1982 yılında iki lisans programıyla başlayan, 40 yıldır kesintisiz ve sorunsuz sürdürülen, günümüzde 63 akademik programla 40 ülkeye eğitim hizmeti sunan açıköğretim kurumu mevcuttur (<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim>). Ayrıca *e-sertifika* program çeşitliliği ve bunlara ilgi sürekli artmaktadır. E-sertifika programlarının sonunda yapılan gözetimli sınavlarda başarı durumuna göre katılımcılara sertifika verilmektedir. Tam bir gönüllülük esasına dayalı topluma katkı projesi olan, ücretsiz *Akadema* eğitimleri de çeşitlenmekte ve talep sahiplerine nitelikli yaşamboyu öğrenme deneyimi fırsatı sunmaktadır. Araştırma ve sunum tekniklerinden enstrüman çalmaya, bitki bakımından finansal konulara, çok farklı alanlarda derslerin yer aldığı *Akadema* öğrenme ortamında herhangi bir sınav koşulu bulunmayıp, düzenli devam sağlayan katılımcılara katılım belgesi verilmektedir.

Türkiye’de web tabanlı açık ve uzaktan eğitim Anadolu Üniversitesi (<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim>), Atatürk Üniversitesi (<https://www.ataaof.edu.tr/>), İstanbul Üniversitesi (<https://auzef.istanbul.edu.tr/tr/>) ve Ankara Üniversitesi (<https://www.ankara.edu.tr/dizin/Fakulteler/acik-ve-uzaktan-egitim-fakultesi/>) bünyesinde bu amaçla kurulan fakültelerde sürdürülmektedir.

Alanyazın İncelemesi

Çalışma kapsamına uygun olarak alanyazın incelemesi Covid19 Pandemi döneminde açık/uzaktan eğitim yoluyla muhasebe eğitimi ve eğitimde sürdürülebilirlik yönleriyle ele alınmıştır. Muhasebe eğitiminde uzaktan eğitim teknolojisi kullanımı ile ilgili literatür incelendiğinde, ülkemizde açık ve uzaktan öğretim yoluyla muhasebe eğitimi üzerine ilk çalışmalardan biri Sürmeli (1987) “Eğitim Teknolojisindeki Son Gelişmeler ve Muhasebe Eğitimi” adıyla yapılmış, burada uzaktan eğitim teknolojisinin muhasebe derslerinde etkin kullanımı örneklerle açıklanmıştır. Banar ve Kaya, (1996) Açıköğretim Sisteminde muhasebe eğitimi süreçlerini ve ders içeriklerini inceleyerek, açık ve uzaktan öğretim yoluyla muhasebe eğitimine verilen katkıyı ortaya koymuş, Sürmeli ve Kaya (1999) muhasebe öğretiminde uzaktan eğitim teknolojisi çeşitliliği ve ölçme değerlendirme sistemi üzerinde durmuştur.

Bryant, Kahle ve Schafer (2005) uzaktan eğitim tanımları, yöntemleri ve pedagojisi ile ilgili literatürü tarayarak muhasebe eğitimcileri için bir model önerisinde bulunmuşlardır.

Stanley ve Edwards (2005) uzaktan eğitim teknolojilerinin muhasebe öğrenimini kolaylaştırıcı etkisine vurgu yaparak, muhasebe bilgi sistemi dersi üzerinde bir uygulama gerçekleştirmişlerdir. Ülker Ayyıldız, Günlük ve Nil Erbey (2006) *Muhasebe Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma* adlı çalışmada, araştırmaya katılan 54 öğretim elemanının görüşlerini değerlendirerek, uzaktan eğitim konusunda önyargıların kırılması gerektiğini vurgulamıştır. Mutlu, Gümüş ve Okur (2008) muhasebe eğitiminde e-öğrenme sürecini Muhasebe Bilgi Sistemi dersi üzerinden uygulamalı olarak açıklamışlardır. Uçma ve Beycan (2009) web tabanlı interaktif e-öğrenme modeli sayesinde öğrenen-öğreten ve öğrenen-öğrenen arasında bütüncül etkileşimin sağlanabildiğini, böylece öğrenen merkezli eğitime geçişle eğitim kalitesinin artacağını vurgulamıştır.

Kovid19 Pandemisi döneminde uzaktan muhasebe eğitimi uygulamaları ile ilgili literatür incelendiğinde ise aşağıdaki kaynaklara ulaşılmıştır.

Sangster, Stoner ve Flood (2020) *Accounting Education* dergisinin özel sayısında, Türkiye'den İstanbul Üniversitesindeki uygulamanın da yer aldığı, 45 ülkeden Salgın döneminde muhasebe eğitimi deneyimlerini özetleyerek bir araya getirmiştir. Akgün (2020) son zamanlarda uzaktan eğitim uygulamalarındaki hızlı yükselişe dikkat çekerek, Sağlık Yönetimi programında muhasebe dersi alan öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimini incelemiş ve öğrencilerin zaman ve maliyet avantajı memnuniyetine karşılık gelecek beklentilerinin olumsuz olduğunu tespit etmiştir. Serçemeli ve Kurnaz (2020) başka bir üniversitede Sağlık Yönetimi programı öğrencilerine uyguladıkları anket ile öğrencilerin uzaktan eğitime uyumda sorun yaşamadıkları, esnek eğitim olanakları ve zaman tasarrufu nedeniyle memnuniyetlerine karşılık internet erişiminde kesintiler, öğretim elemanına ulaşamama ve sosyalleşme eksikliği gibi olumsuzlukları dile getirdiklerini belirtmiştir.

Kurnaz ve Serçemeli (2020) muhasebe akademisyenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini araştırdıkları çalışmada ise, saptadıkları belirgin bir sorun olmamakla birlikte öğrenen ve öğretene arasında etkileşim eksikliğine dikkat çekmişler ve harmanlanmış eğitim yöntemini uygulamanın daha yararlı sonuçlar vereceğini önermişlerdir.

Tuğay (2021) Muhasebe dersi alan Bankacılık ve Finans, İktisat, İşletme, Maliye, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ile Sağlık Yönetimi öğrencilerini kapsayan araştırmada, öğrencilerin uzaktan eğitimi genel olarak benimsedikleri ve yüzyüze eğitimle eşdeğer gördüklerini tespit etmiştir. Pandemi döneminde teknoloji kullanımında bazı zorluklar yaşandığı, uzaktan eğitimden memnuniyet düzeyi arttıkça muhasebe derslerinde başarı düzeyinin de arttığı belirtilmiştir. Süklüm (2021) İİBF, Sağlık Bilimleri Fakültesi ile Meslek Yüksekokulu

öğrencilerini kapsayan çalışmasında, uzaktan muhasebe dersi alan öğrencilerin olumlu ve olumsuz görüşlerinin dağılımının birbirine yakın olduğunu, internete erişim kesintileri dışında önemli bir sorun yaşamadıklarını, online ders süresinin 15-25 dakika civarında olmasını, uzaktan eğitimin muhasebe dersleri için ek iş yükü gerektirmediği, ancak daha iyi öğrenme ve sosyal ilişkilerin geliştirilmesi gibi nedenlerle derslere daha çok kampus ortamında katılmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Ezin (2021) Pandemi döneminde muhasebe dersleri alan İİBF ve Sosyal Bilimler MYO öğrencilerine SWOT analizi uygulamış, olumlu ve olumsuz görüşleri ayrı ayrı değerlendirmiştir.

Yelgen (2022) teorik bir yaklaşımla 20 ulusal, 60 uluslararası makale ve 5 sektör raporu ile 26 üniversite web sayfasını inceleyerek yaptığı çalışmada, Pandemi sonrası muhasebe eğitiminde müfredat, öğretim ortamı ve öğretim yöntemlerinde değişimin gerekliliğini vurgulamış ve öğrenmede etkileşimin önemi üzerinde durmuştur. Azaltun vd. (2022) yaptıkları çalışmada, araştırma döneminde TÜRMÖB bünyesindeki 111.361 meslek mensubundan (106.554 SMMM, 4.807 YMM) 1.048'ine ulaşarak, Covid19 Pandemisinin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkisini çok yönlü olarak incelemiştir. Muhasebe meslek mensuplarının uzaktan çalışma koşullarına hızlı uyum sağlayarak, kayıt ve raporlama süreçlerinde teknolojiyi kullanma becerisi artan, teknolojiye daha çok yatırım yapan ve daha çok finansal danışmanlık, finansal analiz gibi hizmetlerle ekonomik krizin aşılmasına önemli katkı sağlayan, dijital dönüşümün zorunluluğunu fark eden bir görünüme kavuştuğunu belirtmiştir.

Covid19 Salgını döneminde uzaktan çalışma da gündemi meşgul eden önemli bir konu olmuştur. Salgında, meslek mensuplarına bürolarında çalışabilmeleri için özel izin verilmiştir. Ancak bu durum kapalı ve dar alanlarda sürekli bilgisayar başında oturarak çalışan meslek mensupları için aynı zamanda hastalığa yakalanma riskini artıran bir uygulama olmuştur. İlgili mevzuatta büro açma zorunluluğunun esnetilmesi ve evde çalışma serbestisinin tanınması gibi düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Açıkgöz ve Mutlu, 2022:858).

Beller Dikmen, Özçelik ve Deran (2022) 841 öğrenci katılımıyla yaptıkları çalışmada, teknolojik araçların kullanım kolaylığının ve çevredeki rol modellerin öğrencilerin online derslere devam etme niyeti üzerinde etkili olduğunu tespit etmişler ve üniversitelerde online öğrenme süreçlerinin artırılmasını önermişlerdir. Bülbül, Ayanoğlu ve Yanık (2022), 215 işletme öğrencisinin görüşlerini değerlendirdikleri çalışmada, öğrencilerin online ders süresinin 40 dakika civarında olmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Çavuşoğlu (2022) çalışmasında YÖK Dersleri Platformunda kitap formundaki muhasebe kaynaklarını sayfa sayısı, yazar ünvanı, kaynak dili, türü ve yılı gibi özellikler açısından

bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemiştir. İncelenen 41 kaynaktan 28'inin Anadolu Üniversitesi'ne, 13'ünün ise Atatürk Üniversitesi'ne ait olduğu belirtilmiştir. Saban, Vargün, Özcan ve Günlük (2022) muhasebe dersi veren 138 akademisyenle yaptıkları araştırmada, eğitimcilerin dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitimden memnuniyet düzeyleri ile uzaktan eğitimin etkinliği arasında ilişki olduğunu saptamış ve uzaktan eğitimden memnuniyet düzeyini artırmaya yönelik çalışmaların yapılmasını önermişlerdir.

Uzaktan muhasebe eğitiminin sürdürülebilirliği ile ilgili aşağıdaki kaynaklar incelenmiştir.

Bourke ve Simpson (2009) "sustainability in education: is distance learning an answer?" adlı çalışmasında, sürdürülebilir eğitim için; müfredat, kültürel örgütlenme ve eğitim ortamının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yüzyüze eğitime göre uzaktan eğitimde enerji tüketiminin %13'e karbon salınımının (CO₂) %18'e gerilediği belirtilmektedir. Vyas-Doorgapersad (2011) Bilgi çağında açık ve uzaktan eğitimin sürdürülebilirlik açısından önemli bir öğrenme ortamı olarak kabul edildiğini ve kaliteli eğitimin sürdürülebilmesi için öğrenenlere, iş arayanlara ve toplumun geneline yararlı bir öğrenme ortamı sunduğunu ifade etmektedir. Oladipo (2016) çalışmasında, Nijerya'da işletme ve muhasebe alanında 15 yıllık dönemde öğrenci ve mezun sayılarını inceleyerek, açık ve uzaktan eğitime olan talep artışını ve Uzaktan Eğitim Enstitüsü'nün yükseköğretime sunduğu katkıyı değerlendirmiştir.

Semenets-Orlova vd. (2021) Sürdürülebilir eğitim için çevrenin korunmasını sağlayan, sosyal eşitliği ve ekonomik sürdürülebilirliği teşvik eden bilgi, beceri, anlayış, değerler ve eylemlerin geliştirilmesinin önemini vurgulamış, eğitimcilerin eğitimi için bir uzaktan eğitim modeli önermiştir. Rybakova vd. (2021) Mesleki eğitimin sürdürülebilirliği için uzaktan öğrenme çevresinin meslek yapısına uygun hale getirilmesi, engellerin kaldırılması ve öğrenenlerin öğrenme deneyimlerinin iyi anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir. Covid19'un yükseköğretimde oluşturduğu dijital dalgalanmaya değinerek, bu deneyimin uzaktan eğitim teknolojilerinin sürdürülebilirliğinin gerekliliğini pekiştirdiği vurgulanmaktadır.

Otto ve Kerres (2022) Uzaktan eğitimde yeni modeller ile sürdürülebilirlik politikalarıyla uyumlu ulusal, bölgesel ve kurumsal düzeyde eğitim yapılanmasına gidilebileceğini önermektedir. Özerhan ve Sultanoğlu (2022) sürdürülebilirlik konusunun Türkiye'de işletme ve muhasebe eğitimi verilen programlarda ders olarak genellikle yer almadığını, buna karşılık etik, kurumsal yönetim, sosyal sorumluluk gibi derslerin içinde işlendiğini tespit etmiştir. Hamutoğlu, Bozkurt ve Erdoğan (2022) Sürdürülebilir kalkınma amaçlarından "eğitimde sürdürülebilirliğin", eğitimde eşitlik, adalet, hakkaniyet ve demokrasi gibi temel değerler

bağlamında açık ve uzaktan öğrenme uygulamaları ile nasıl desteklendiğini ortaya koymuştur. Açıklık felsefesinin küresel düzeyde etkisine değinerek yaşamboyu öğrenmenin sürekliliği için, sürdürülebilir bir açık ve uzaktan öğrenme ekolojisinin oluşturulması gereği üzerinde durmuştur. Bozkurt (2022) Covid19 üzerine yapılan çalışmalardan çıkan sonuçları irdelemiş ve etkilenmenin yalnızca sağlıkla ilgili olmadığına işaret ederek; 1) yeni normalde yükseköğretimin dayanıklılık, uyarlanabilirlik ve sürdürülebilirlik temalarına dayandırılması, 2) psikolojik baskılar ve sosyal belirsizlik karşısında öğrenenlerin zihinsel esenliği, 3) çevrimiçi-karma uzaktan eğitim modelinin yaygınlaşması gereğini vurgulamıştır.

Açık ve Uzaktan Muhasebe Eğitiminin Sürdürülebilirliği

Açık ve Uzaktan Eğitim Sistemlerinde Muhasebe Eğitiminin Yeri

Muhasebe eğitimi gereksinimi, genel olarak muhasebenin kuramsal yapısını kavramak ve mesleki uygulamayı yönlendiren kurumsal, yasal, davranışsal ve bireysel yetkinlikleri kazanmak üzere ortaya çıkmaktadır. Söz konusu yetkinliklerin önemli bir kısmı eğitim kurumlarında kazanılmaktadır. Mesleki gelişim ve öğrenme süreci, mesleki uygulama deneyimi ile pekişmekte ve hayat boyu devam etmektedir. Muhasebe eğitim-öğretiminde uzaktan eğitim teknolojisi ve öğrenme ortamlarının kullanılması yeni olmayıp gittikçe yaygınlaşan çağdaş eğitim uygulamaları olarak kabul görmektedir. Uzaktan eğitim, açıköğretim, online veya çevrimiçi öğrenme gibi kavramlar, her alanda yoğun bilgi-iletişim teknolojilerinin kullanıldığı günümüzün vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Doğal olarak muhasebe eğitimleri de bu gelişmelerden etkilenmektedir.

Açık ve uzaktan muhasebe eğitiminin hedefi, mesleğe yeni başlayacaklara gerekli eğitimi vermenin yanında, meslek ünvanını kazanmış meslek mensupları ya da staj aşamasında meslek adayları için tazeleme, sınava hazırlık, kendini geliştirme ve güncel uygulamaları pekiştirme gereksiniminin karşılanması olabilir. Bununla birlikte açık ve uzaktan eğitim, örgün öğrenime devam etme olanağı bulamayan fiziksel, ekonomik, coğrafi, kültürel, sosyal, vb. engellere maruz kalan ya da zaman kıtlığı çeken öğrenme sevdalıları için sınırsız olanaklar sunmaktadır. Buna “eğitimde fırsat eşitliği” denilmektedir.

Açık ve Uzaktan Muhasebe Eğitiminde Öğrenme Ortamlarının Değişimi

Açık ve uzaktan muhasebe eğitimini gerçekleştirmek için neler gereklidir? Bu sorunun yanıtı şöyle verilebilir; açık ve uzaktan muhasebe eğitimini gerçekleştirebilmek için kurumsal yönetim, eğitim teknolojisi, uzman insan kaynağı, öğrenenler, öğrenme ortamları,

düzenlemeler ve destek hizmetler gereklidir. Söz konusu yapı ve ilişkiler Şekil 1’de gösterilmiş ve bu çalışmanın sınırları içinde öğrenme ortamı hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Öğrenme ortamlarının hazırlanmasında tasarım ve içerik senaryoları sorumlu öğretim elemanları tarafından şekillendirilmekle birlikte, ders malzemesi üretimi teknik ve operasyonel insan kaynağının yoğun ve koordineli çalışmasıyla gerçekleşmektedir. Öğrenenlerin ilk başvuru yaptığı ve geribildirim aldığı yerler de bu birimlerdir. Öğrenme ortamlarındaki süreçler kurumsal yönetimin gözetiminde sürekli izlenmekte, öğrencilerle etkileşimli olarak faaliyetlerin sorunsuz yürütülmesi için gerekli ortam sağlanmaktadır.

Şekil 1. Açık ve Uzaktan Öğretim Sisteminin Öğeleri

Açık ve uzaktan eğitimde öğrenme ortamı, öğrenenlere sunulan çeşitli öğrenme malzemeleri ve uzaktan katılabilecekleri etkinliklerin yer aldığı, elektronik araçlarla uzaktan erişimli ve etkileşimli elektronik ortamlardır. Öğretme-öğrenme süreci bu ortam üzerinden gerçekleştirilmektedir. Öğrenme ortamı, teknoloji ve insan etkileşiminin en yoğun olduğu ve öğretimin-öğrenmenin fiilen gerçekleştiği yerdir.

Bu kapsamda uzaktan muhasebe eğitiminin araçları; kitap, soru-çözüm, özet, canlı ders, videolar, tartışma forumları, e-danışmanlık hizmeti, deneme sınavları, açık kütüphane, öğrenen

geribildirimlerinin yanıtlanması, vb. (<https://ekampus.anadolu.edu.tr>) bu ortamda yer almakta ve sürekli güncellenerek 7 gün 24 saat kullanıma hazır bulundurulmaktadır.

Öğrenme ortamları, açık ve uzaktan eğitim teknolojisi ile eğitim öğretim faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi için yararlanılan teknolojik araç-gereç, sistem ve ortamların tümünü kapsar. Uzaktan eğitim teknolojisinin edinilmesi, kurulumu ve güvenli işleyişinin sağlanması, sistemin yatırım boyutunda önemli kararlardan biridir. Bu teknolojinin yenilenmesi ve amaca uygun şekilde işletilmesi, eğitimin sürdürülebilirliği bakımından son derece önemlidir.

Hızla dijitalleşen dünyada eğitim ortamlarının yapay zekâ, büyük veri, sanal ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojilerin kullanıldığı dijital ağlara dönüştüğü söylenebilir. Bilgi çağında muhasebe eğitiminde teknolojik gelişmelerden daha çok yararlanılması, internet ve web tabanlı uygulamaların muhasebe derslerine dahil edilmesiyle eğitim kalitesinde ve ülke refahında artış olacağı vurgulanmaktadır (Hacırüstemoğlu, 2008:6). Dolayısıyla eğitim kurumlarının sosyal değişime daha duyarlı ve geleceğe hazırlıklı bir yapıya dönüşme zarureti bulunmaktadır (Dwivedi ve Joshi, 2021:85).

Açık ve Uzaktan Muhasebe Eğitiminde Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, herhangi bir olgunun kendi varlığını devam ettirebilmesi (Öztürk, 2017:3) anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirlik, öncelikle çevre ve yaşam döngüsü ile ilişkilendirildiği halde, konunun ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlarının olduğu bilinmektedir (UN, 2015). Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim ise kuşaklar ötesi bir gelişmenin hedef olarak belirlenmesidir. Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim, *bireylerin sürekli kalkınma bilincini kazanıp eyleme dönüştürebilmeleri için güdülendiği, eleştirel düşünme, geleceği tasarlayabilme ve karar verebilme yetkinliğini kazandıran, katılımcı öğrenme yöntemlerinin benimsendiği bir yaklaşım* (UNESCO, 2020) olarak ifade edilmektedir.

Sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla dengeli şekilde ele alınması gerekmektedir. Eğitim-öğretimin toplumları dönüştürmedeki gücü ve sürdürülebilirlik kavramının tüm unsurlarının hayata geçirilmesinin ancak eğitimle gerçekleşebileceği vurgulanmaktadır. Covid19 Salgını döneminde gerek eğitimde gerekse yaşamın tüm kesimlerinde yaşananlar, sürdürülebilirlik kavramının içini dolduracak eylemlerin acilen hayata geçirilmesi zorunluluğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymuştur.

Eğitimde sürdürülebilirlik, açık ve uzaktan öğretimle yakından ilgilidir. Covid19 salgını devasa kampus maliyetlerinin sürdürülebilirliğini gözden geçirme fırsatı da vermiştir (Casado-Aranda, vd. 2020). Bu dönemde eğitimin sürdürülebilirliği büyük ölçüde açık ve uzaktan eğitim sayesinde gerçekleşmiştir. Türkiye’de mevcut açık yükseköğretim öğrencisinin yaklaşık

%70'nin ikinci üniversite tercihi olması, yaşamboyu öğrenme yaklaşımının sürdürülmesinde açıköğretimin önemini gösteren çarpıcı bir örnek oluşturmaktadır. Bu yönüyle açık ve uzaktan öğrenme talebi sürekli artmaktadır. O halde açık ve uzaktan eğitim sistemlerinin güçlendirilerek devamlılığının sağlanması mesleki gelişimin ve insanlığın yararına olacaktır.

Salgın Döneminde Açık ve Uzaktan Eğitim Deneyimi

Yükseköğretimde Pandemi Dönemi ve Kriz Yönetimi

Günlük yaşam normal seyrinde akıp giderken, Aralık 2019'da Çin'in Vuhan/Wuhan kentinde tespit edilen ve hızla dünyaya yayılan Coronavirus (Covid-19) Salgını önce hayatın akışını yavaşlattı, sonra bazı alanlarda durma noktasına getirdi. Yüzyüze eğitim de söz konusu durma noktasına gelen alanlardan biri oldu. Küresel Salgının etkisi her alanda hissedilmeye başladığında eğitimde köklü değişikliklerin yapılmasına ihtiyaç duyuldu. Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın aldıkları kararlarla, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) tarafından ülkemizde *virüsün yayılımının yavaşlatılması ve eğitim-öğretimdeki olumsuz etkilerin azaltılması amacıyla*, 16 Mart 2020 tarihinden itibaren üniversitelerde eğitim ve öğretime üç hafta ara verildiği duyuruldu. Bunun devamında Salgın sürecinin belirsizliği nedeniyle, YÖK Genel Kurulu 26 Mart 2020 tarihli toplantısında aldığı kararla, *2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında yüz yüze ders yapılmayacağını, uygulamalı dersler dışında eğitimin uzaktan eğitim, açıköğretim ve dijital öğretim imkanları ile sürdürüleceğini* duyurdu. Böylece Covid-19 Pandemisi nedeniyle yükseköğretimde dersler uzaktan eğitim sistemi üzerinden verilmeye başlandı. Bu dönemde Türkiye'de farklı eğitim düzeylerinde yaklaşık 25 milyon öğrenen bu durumdan etkilendi.

Uzaktan eğitim uygulama örnekleri ve yapılanmaları pek çok üniversitenin alt yapısında bulunsa da Salgın döneminde *acil uzaktan eğitim* adıyla yeni çözümlere uyum gereksinimi ortaya çıkmıştır. Acil uzaktan eğitimin öteden beri uygulanagelen açık ve uzaktan eğitimden farklılıkları şöyle özetlenebilir (Bozkurt, 2020:117); *acil uzaktan eğitim* zorunluluk olarak ortaya çıkmış, içinde bulunulan dönemin sorunlarına geçici çözümler sunan, fiziki uzaklık ve kriz yönetimi sorunlarını mevcut olanaklarla çözmeye çalışarak eğitimi ayakta tutma gayretini gösterirken, *açık ve uzaktan eğitim* alana özgü eğitimin sürdürülebilirliği için fiziksel, etkileşimsel ve psikolojik uzaklığa dayalı eğitim sorunlarına ve yaşamboyu öğrenmeye kalıcı sistematik çözümler sunan bir seçenek olmaktadır.

Bu süreçte bir yandan her kurum kendi olanakları çerçevesinde pratik çözümlerini üretmeye çalışırken Yükseköğretim Kurumu, derslerin uzaktan erişimli çevrimiçi yürütülmesi

için gerekli tedbirleri almış ve düzenlemeler yapmıştır. Kamuoyunun serbest kullanımına sunulan 1000’den fazla ders malzemesi, dijital ortamda oluşturulan portal üzerinden erişime açılmıştır (<https://yokdersleri.yok.gov.tr>). Söz konusu uygulamada mevcut açıköğretim deneyim ve kaynakları, yükseköğretim için en önemli çözüm seçeneği olmuş ve pek çok akademik programda açıköğretim ders kaynakları birincil kaynak olarak değerlendirilmiştir.

Bunun yanında gerek açıköğretim gerekse uzaktan eğitim yapan üniversitelerde mevcut kaynaklar ve uygulama deneyimi kurum içi akademik birimlerle paylaşılmış, pek çok üniversite yeni yatırımlar yapmış, çevrimiçi öğrenme yönetim sistemleri kurmuştur. Açıköğretim Sisteminde işletme, ekonomi, muhasebe gibi kaynak çeşitliliğine sahip programlarda bu dönüşüm hızlı ve sorunsuz şekilde gerçekleştirilmiştir. Salgın sonrasında yeni derslerle, gerekli güncellemeler de yapılarak uygulamanın devam ettirilmesi beklenmektedir.

Açık ve Uzaktan Eğitim Sürecine Kurumsal Katkı

Açıköğretim yöntemiyle muhasebe eğitimi alan mezunlardan bugüne kadar çok sayıda muhasebe meslek mensubu yetişmiştir. Ülkemizde halen Anadolu Üniversitesinde 63, Atatürk Üniversitesinde 43, İstanbul Üniversitesinde 40 ve Ankara Üniversitesinde 2 program olmak üzere toplam 148 akademik programda açıköğretim yöntemiyle eğitim verilmektedir. Bunlardan muhasebe mesleği ile doğrudan ilgili olan 5 lisans programının üniversitelere dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 Açıköğretim Yapan Üniversitelerde Muhasebe Meslek Adayı Yetiştiren Programlar				
Üniversite	Anadolu Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Ankara Üniversitesi
Fakülte	Açıköğretim, İktisat, İşletme	Açıköğretim (Açık ve Uzaktan Eğitim)	Açık ve Uzaktan Eğitim	Açık ve Uzaktan Eğitim
Program	İşletme, İşletme (İng.), İktisat, Maliye, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	İşletme, Kamu Yönetimi	İşletme, İktisat, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	-

Ülkemizde 1982’den beri açıköğretim uygulayan Anadolu Üniversitesi başta olmak üzere, benzer uygulamaları 2010’dan beri yürüten Atatürk ve İstanbul üniversiteleri mevcut ders malzemelerini, YÖK Dersleri Platformunda kullanıma sunmuşlardır. Öğrenme ortamında yayımlanan 1001 derse, çevrimiçi toplam 4160 farklı noktadan erişim olanağı bulunmaktadır.

Tablo 2
YÖK Dersleri Platformunda Yer Alan Muhasebe Derslerinin Dağılımı

Üniversite	Anadolu Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Ders Sayısı	32	12	16	1
Erişim Noktası	90	33	33	1

Tablo 2’de yalnızca muhasebe derslerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Aynı ders malzemesi (kitap) farklı programlarda (lisans/önlisans) tekraren kullanıma açıldığından, bazı derslere farklı noktalardan erişim olanağı bulunmaktadır.

Söz konusu öğrenme ortamında yer alan 1001 dersten 61’i doğrudan muhasebe dersi olup bunların listesi, ait oldukları üniversiteye göre tasnif edilerek Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3 YÖK Dersleri Platformundaki Muhasebe Dersleri		
Anadolu Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
Accounting I	Banka Muhasebesi	Değerleme ve Dönemsonu İşlemleri
Accounting II	Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi	Değerlendirme ve Dönemsonu İşlemleri
Banka ve Sigorta Muhasebesi	Dönemsonu Muhasebe İşlemleri	Denetim
Bankaların Yönetimi ve Denetimi	Genel Muhasebe	Dönemsonu Muhasebesi
Cost & Management Accounting	İnşaat Muhasebesi	Finansal Analiz
Denetim	Lojistik Maliyet Analizi	Finansal Muhasebe
Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi	Mali Tablolar Analizi	Finansal Tablolar Analizi
Dönemsonu İşlemleri	Maliyet Muhasebesi I	Finansal Kurumlarda Finansal Analiz
Envanter ve Bilanço	Maliyet Muhasebesi II	Genel Muhasebe
Finansal Tablolar Analizi	Muhasebe Denetimi	Lojistik ve Raporlama Teknikleri
Genel Muhasebe	Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi	Maliyet Muhasebesi
Genel Muhasebe I	Şirketler Muhasebesi	Muhasebe
Genel Muhasebe II		Muhasebe Değerleme ve Dönemsonu İşlemleri
Havacılık İşletmelerinde Muh. Uygulamaları		Muhasebeye Giriş
İnşaat ve Gayrimenkul Muhasebesi		Muhasebe Uygulamaları
Konaklama İşletmelerinde Muh. Uygulamaları		Yönetim Muhasebesi
Lojistik Maliyetleri ve Raporlama		
Lojistik Maliyetleri ve Raporlama I		
Lojistik Maliyetleri ve Raporlama II		
Mali Analiz		
Maliyet Analizleri		
Maliyet Muhasebesi		
Maliyet Yönetimi		
Muhasebede Bilgi Yönetimi		
Muhasebe Denetimi		
Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz		
Muhasebe ve Hukuk		
Muhasebe Uygulamaları		
Muhasebe Yazılımları		

Ön Muhasebe Yazılımları ve Kullanımı		
Sağlık Kurumlarında Maliyet Muhasebesi		
Sağlık Kurumlarında Maliyet Yönetimi		
+Orta Doğu Teknik Üniversitesi: <i>Engineering Economy and Cost Analysis</i>		

Tablo 3'te yer alan Anadolu Üniversitesi'ne ait kaynaklara Üniversite web sayfasından hem kağıt baskı hem de dijital kitap formunda erişilebilirken, Atatürk Üniversitesine ait kaynaklar dijital kitap formunda, İstanbul Üniversitesine ait kaynaklar ise ders notu ya da derleme kaynak şeklindedir. Salgın döneminde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime uyumunu hızlandırma ve akademik gelişimine katkı sağlama amacıyla, Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanan **Dijital Eğitim Ortamlarına Giriş** dersi tüm üniversitelere açılmış ve “yükseköğretimde dijital dönüşüm projesi” kapsamında uzun zamandır uygulanagelen eğitimler yaygınlaştırılmıştır. Bu da açık ve uzaktan eğitime nispeten yabancı olan fakat bu süreçte çevrimiçi dersleri uygulamak zorunda kalanlar için son derece yararlı olmuştur. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (CBİKO) (<https://uzaktanegitimkapis.cbiko.gov.tr>) dijital platform üzerinden, Anadolu Üniversitesince hazırlanan; 1.046 ders kitabı, 12.289 sunu, 2.987 video, 7.823 ünite özeti ve 6.614 sesli özete en güncel haliyle erişim sağlanabilmektedir.

Her çağda öğrenen ilgisinin canlı tutulması ve öğrenme gereksiniminin en uygun yolla karşılanabilmesi için, Covid19 benzeri salgınları beklemeden, açık ve uzaktan eğitim ortamlarının her alanda yapılandırılması, güçlendirilmesi, güncellenmesi, çeşitlendirilmesi ve her an her yerden erişilebilir durumda olması önemlidir.

Sonuçlar

Açıköğretim sistemi, eğitim sistemi, muhasebe bilgi sistemi gibi konuları incelerken, anlaşılabilirliği kolaylaştırmak için sistem yaklaşımından yararlanılabilir. Sistem yaklaşımı, konunun kavramsal tanımı yanında, bütünü oluşturan unsurların amacı gerçekleştirme ve aralarındaki ilişkilerin belirlenmesi bakımından süreçlerde uyumun açıklanmasını kapsar. Gerek örgün gerekse uzaktan muhasebe eğitiminin amacı, meslek mensubu olma yolunda ilerlemek isteyen adaylara gerekli bilgi, beceri ve yetkinliklerin kazandırılmasıdır. Amacı gerçekleştirme bakımından öğrenme yöntem ve araçları arasında farklılıktan söz edilemez.

Açık ve uzaktan eğitim yoluyla her alanda yaşamboyu öğrenme fırsatları yanında uzmanlık alanlarına ait mesleki eğitimlerin desteklenmesi ve sürekli güncel tutulması olanaklıdır (Adefila, vd. 2021). Muhasebe mesleği, teknolojik olanaklar ile gerekli içeriklerin sağlanması ölçüsünde her aşamada açık ve uzaktan eğitimden yararlanmaya uygun görünmektedir. Dünyada pek çok örneği olduğu gibi; Yeni Zelanda, Bourke ve Simpson

(2009); Hindistan, Vyas-Doorgapersad (2011); Nijerya, Oladipo (2016); Salgın döneminde 45 ülke deneyimi, Sangster, Stoner ve Flood (2020); Malezya, Harizan ve Hilmi (2021); Rusya, Rybakova, vd. (2021), ülkemizde de muhasebe eğitiminde hem lisans ve lisansüstü düzeyde hem de mesleki gelişim için yaşamboyu öğrenme süreçlerinde açık ve uzaktan öğretim kaynaklarından geniş ölçüde yararlanılmaktadır. Küresel Salgın (Covid-19 Pandemic) örneğindeki gibi küresel kriz dönemlerinde ise açık ve uzaktan eğitim, sürdürülebilirliğin kurtarıcılarında olmuştur.

YÖK Dersleri Platformu adıyla serbest erişime açılan açıköğretim kaynakları, binlerce öğrenenin öğrenme sürecine doğrudan katkı sunarken aynı zamanda sıfır maliyetle, geçerli ve güvenilir ders malzemelerine erişim olanağı sağlamıştır. Böylece Salgın döneminde kolay erişilebilir öğrenme ortamı yanında hem öğrenen hem öğretene hem de eğitim kurumları için toplumsal moral desteği de sağlamıştır. Literatür taramasıyla ulaşılan bir çalışmada (Çavuşoğlu, 2022) burada yer alan kitap formundaki 41 kaynak bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu çalışmada ise YÖK dersleri platformunda muhasebe temalı toplam 61 kaynak, üretildiği üniversite ile ilişkili olarak ders adları listelenmek suretiyle karşılaştırmalı olarak ele alınmış, açıköğretim kaynaklarının kriz yönetiminde ve sürdürülebilirlik uygulamalarında somut olumlu etkileri değerlendirilmiştir.

Sürdürülebilirlik çabaları içinde gelecekte eğitim teknolojisinin dönüştürme kapasitesinden yararlanarak, öğrenenlerin istek ve ihtiyaçlarının açık ve uzaktan eğitim yoluyla karşılanması önemlidir. Eğitim, sürdürülebilirliğin sağlanmasının en kolay ve kalıcı yolu olarak her zaman her yerde ulaşılabilen durumda olmalıdır. Bunu bugün ve gelecekte sağlamanın en uygun yolu açık ve uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması olabilir.

Açık ve uzaktan eğitimin en önemli aracı olan internet, eğitimin vizyonunu değiştirmiştir. Buna karşılık ne yazık ki hala yeterli internet erişimi olanağı bulunmayan binlerce öğrenen aday bulunmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de 40 yıllık kurumsal geçmişi olan açık/uzaktan muhasebe eğitimi deneyim ve birikiminin, tüm olumsuz koşullara rağmen küresel salgın döneminde de muhasebe eğitimine gerekli katkıyı sağlayarak çok önemli bir çözüm olma işlevini gerçekleştirdiği açıktır.

Öneriler

Eğitimde sürdürülebilirliğin sağlanması için, açık ve uzaktan eğitim fırsatları hakkında farkındalığa sahip olmak, eğitim içeriklerinin güncel tutulması için akademik ve uzman insan kaynağını yetiştirmek, teknolojik olanakları tüm kullanıcılar için yeterli kapasitede ve erişilebilir kılmak, finansman sorunlarını çözecek dayanıklı, uyarlanabilir, sürdürülebilir

kurumsal yapılanmayı gerçekleştirmek gerekmektedir. Bundan sonrası, bireysel zaman yönetimi becerisi ve öğrenenlerin tercihi ile ilgilidir.

Bununla birlikte günümüzde her alanda eğitimin sürdürülebilirliği için kesintisiz internet erişimi mutlaka sağlanmalıdır (Kaya ve Karagül, 2001:11). Ayrıca internet ve diğer iletişim ağları aracılığıyla web tabanlı ders içeriklerine erişimi sağlayan akıllı telefon, tablet, bilgisayar gibi gelişmiş teknolojilerin erişilebilir durumda olması son derece önemlidir.

Diğer yandan sürdürülebilirlik için bilmenin yetmeyeceği açıktır. Sürdürülebilirlik ve eğitim kavramları birlikte ele alındığında, öğrenme ve sınav başarısının ötesinde, öğrenilenlerin hayata geçirilmesi, sorunlarla ilgilenme, çözüm üretme sorumluluğuna ortak olma bilinci ve dünya çapında kültürel dönüşümün gerçekleştirilmesi mümkündür. Açık ve uzaktan eğitim olanakları bu amaçla çok geniş bir alanda etkili şekilde kullanılabilir.

Aslında söz konusu sorumluluk yalnızca açık ve uzaktan eğitimle değil, tüm eğitim kurumları ve özellikle üniversite yerleşkelerinin sürdürülebilir yaşam merkezlerine dönüştürülmesi (Akpulat, 2019:38) ve toplumun diğer kesimlerine örnek olmasının sağlanması ile belli ölçüde karşılanabilir. Bu konuda atılacak adımlardan biri olarak, geniş kitlelere ulaşma potansiyeli dikkate alınarak, açık ve uzaktan eğitim programlarında “sürdürülebilirlik” temalı derslere yer verilmesi önerilmektedir. Aslında bu öneri örgün programlar için de geçerlidir (Özerhan ve Sultanoğlu, 2022).

Öte yandan açık ve uzaktan eğitimin eleştiriye en açık yanı sosyal etkileşimi sağlamadaki zayıflığıdır. Söz konusu açığı kapatmak için ders dışı etkinlikler, akademik danışmanlık hizmetleri, yerel-bölgesel sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal etkinlik organizasyonları gibi yan faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve desteklenmesi önerilebilir. Açık ve uzaktan eğitimin arzu edilen yararlı sonuçları verebilmesi ve sürdürülebilmesi için akıllı eğitim teknolojilerinin güvenilir, ekonomik, dayanıklı, uyarlanabilir ve erişilebilir olması (Bozkurt, 2022), akıllı ve ahlaklı insanların bireysel öğrenme becerilerini geliştirmeye odaklanması ve öğrendiklerini sürdürülebilir yaşamlara dönüştürebilme kapasitesini artırması gerekmektedir.

Muhasebe mesleği örneğinde olduğu gibi farklı alanlarda yapılacak araştırmalarla, açık ve uzaktan eğitimin mevcut/potansiyel gücü ve katkısı, yaşanmış iyi örneklerle görünür hale getirilebilir. Böylece sistemin iyi tanınmamasından kaynaklanan kafa karışıklığı ve bazı tereddütler de ortadan kaldırılabilir. Bilim dünyasının ve toplumun bu konuda her zaman kaynağından doğru ve güvenilir bilgi edinme gereksinimi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Açıköğretim Sistemi ve uygulamalarının zaman içindeki gelişme seyri irdelenerek çeşitli alanlara ve farklı özelliklere sahip öğrenenlere; yeni katılanlar, yatay ve dikey geçiş yapanlar,

engelliler, ileri yaştakiler, ikinci üniversiteliler ve hatta mezunlara nasıl katkılar sağladığı somut örneklerle ortaya çıkarılabilir. Bu açıdan öğrenen-öğreten ve öğrenen-öğrenen etkileşimini sağlayacak ortamların sürekliliği de son derece önemlidir.

Biçimsel eğitim öğretim faaliyetleri yanında gerek teknolojik araçlarla uzaktan erişimli gerekse yüz yüze konferans, sempozyum, seminer, fuar vb. akademik etkinlikler ve makale, bildiri, proje vb. bilimsel araştırmalar da sorunun çözümüne ışık tutacak, sürdürülebilir eğitime odaklanmaya katkı sağlayacak anahtar faaliyetler durumundadır.

Açık ve uzaktan eğitim olanaklarından sağlıklı ilgili krizlerin üstesinden gelmede olduğu gibi, ekonomik/finansal krizlerin ve iklim değişikliği ile ilgili ekolojik krizlerin çözümünde ve sürdürülebilirlik politikalarının hayata geçirilmesinde de en uygun maliyetle etkili şekilde yararlanılabilir, yararlanılmalıdır.

Kaynakça

- Açık Yükseköğretim Yönetmeliği, Resmi Gazete, Tarih: 06/11/1982, Sayı: 17860.
- Açıkgöz, B. ve Mutlu, M. D. (2022). Muhasebe mesleğinde dijital dönüşüm: Covid-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 845-864. DOI: 10.15869/itobiad.971503
- Adefila, A., Arrobbio, O., Brown, G., Robinson, Z., Spolander, G., Soliev, I., Willers, B., Morini, L., Padovan, D. & Winpenny, K. (2021). Ecologized collaborative online international learning: tackling wicked sustainability problems through education for sustainable development, *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 23(1), 41-57. Doi: 10.2478/jtes-2021-0004.
- Akgün, A. İ. (2020). COVID-19 Sürecinde acil durum uzaktan eğitimi yoluyla verilen muhasebe eğitime yönelik öğrenci görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(4), 208-236.
- Akputat, F. (2019). Sürdürülebilirlik kavramına farklı yaklaşımlar: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma, İstanbul Üniversitesi Uluslararası İşletmecilik Abd. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Alkan, C. (1987). Açıköğretim: Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ya.No.157.
- Anadolum eKampus (2022). <http://ekampus.anadolu.edu.tr> (Erişim: 13.03.2022).
- Azaltun, M., Aktaş, A., Yavuzaslan Söylemez, S., Tekbaş, İ. ve Atasoy, A. (2022). Covid-19 Pandemisinin muhasebe mesleği ve muhasebe meslek mensuplarına etkileri üzerine bir araştırma, *İSMMM Mali Çözüm Dergisi*, 32(171), 65-101.
- Banar, K. ve Kaya, E. (1996). Uzaktan öğretimde muhasebe eğitimi, *Türkiye XV. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 13-17/11. Manavgat, s.101-142.
- Beller Dikmen, B., Özçelik, M. ve Deran, A. (2022). Covid-19 Salgını döneminde online muhasebe eğitimini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma, *40. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (18-22 Mayıs) Abant.
- Bourke, J. & Simpson, O. (2009). Sustainability in education: Is distance learning an answer? New Zealand: <http://www.openpolytechnic.ac.nz/facultyandresearch/research/wp>
- Bozkurt, A. (2022). Resilience, adaptability, and sustainability of higher education: a systematic mapping study on the impact of the coronavirus (Covid-19) pandemic and the transition to the new normal, *Journal of Learning for Development – JL4D*, 9(1), 1-16.

- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 6(3), 112-142.
- Bozkurt, A. (2017). “Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını”, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 3(2), 85-124.
- Bryant, S. B., Kahle, J. B. & Schafer, B. A. (2005). Distance education: a review of the contemporary literature, *Issues in Accounting Education*, 20(3) (August), 255–272.
- Bülbül, S., Ayanoğlu, Y. ve Yanık, S. S. (2022). Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ve muhasebe eğitimine ilişkin öğrenci algılarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma, *40. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (18-22 Mayıs) Abant.
- Casado-Aranda, L. A., Caeiro, S. S., Trindade, J., Paço, A., Lizcano Casas, D. & Landeta, A. (2021). Are distance higher education institutions sustainable enough? – A comparison between two distance learning universities, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 22(4), 709-730. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-07-2020-0260>
- Çavuşoğlu, K. (2022). YÖK Dersleri Platformundaki muhasebe kitaplarının bibliyometrik analizle incelenmesi, *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 6(1), 1673-1701.
- Dwivedi, V. J. & Joshi, Y. C. (2021). ICT perspectives of productive and sustainable development for 21st century higher education institutions, *International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 17(3), 81-96.
- Ezin, Y. (2021). Covid 19 sürecinde üniversitelerde uzaktan muhasebe eğitiminin swot analiz tekniği ile değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 92 (Ekim), 73-90.
- Gomez-Zermeno, M. G. (2020). Massive Open Online Courses as a digital learning strategy of education for sustainable development, *Journal of Sustainable Development of Energy, Water and Environment Systems*, 8(3), 577-589.
- Hacıüstemoğlu, R. (2008). Bilgi çağında muhasebe eğitimi, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 10(3), 1-6.
- Hamutoğlu, N. B., Bozkurt, A. ve Erdoğan, B. Z. (2022). Sürdürülebilir eğitim ekolojisi olarak açık ve uzaktan öğrenme. (Edt. M. Bulut ve C. Korkut). *Döngüsel Ekonomi ve Sürdürülebilir Hayat* (237-258). Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. DOI: 10.53478/TUBA.978-605-2249-97-0.ch09

- Harizan, S. H. ve Hilmi, M. F. (2021). Developing measures for the effectiveness of distance education as regards sustainability: the mixed method approach, *Turkish Online Journal of Distance Education – TOJDE*, 22(3), 177-195.
- Kaya, E. ve Karagül, A. A. (2001). İnternetle muhasebe eğitimi, *XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (23-27 Mayıs) Tekirova.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(3), 262-288.
- Mason, R. & Rennie, F. (2006). eLearning: the key concepts, UK: Abington, Routledge.
- Mutlu, M. E., Gümüş, S. ve Okur, M. R. (2008). Muhasebe eğitiminde e-öğrenme süreci, *XXVII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (23-27 Nisan) Lara.
- Oladipo, A. J. (2016). Open distance learning: Pathway to sustainable development of higher education in Nigeria, *8th Pan-Commonwealth Forum on Open Learning (PCF8)*, Kuala Lumpur, Malaysia: Open University Malaysia, 27-30 November.
- Otto, D. & Kerres, M. (2022). Increasing sustainability in open learning: prospects of a distributed learning ecosystem for open educational resources, *Frontiers in Education*, 7, 1-11: Doi: 10.3389/educ.2022.866917
- Özerhan, Y. ve Sultanoğlu, B. (2022). Muhasebe eğitiminde “sürdürülebilirlik” – Türkiye’deki üniversitelerde bir araştırma, *40. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (18-22 Mayıs)
- Öztürk, M. (2017). Sürdürülebilir gelişme odaklı eğitim: Kuramsal çerçeve, tarihsel gelişim ve uygulamaya dönük öneriler, *Elementary Education Online*, 16(4), 1-11.
- Potter, B. N. & Johnston, C.G. (2006). The effect of interactive on-line learning systems on student learning outcomes in accounting, *Journal of Accounting Education*, 24, 16-34.
- Rodriguez, C. O. (2013). Two distinct course formats in the delivery of connectivist MOOCs, *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(2), 66-80.
- Rybakova, A., Shcheglova, A, Bogatov, D. & Alieva, L. (2021). Using interactive technologies and distance learning in sustainable education, *E3S Web of Conferences 250, 07003, TRESP 2021*: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125007003>
- Saban, M., Vargün, H., Özcan, M. ve Günlük, M. (2022). Muhasebe akademisyenlerinin dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitim memnuniyet düzeylerinin uzaktan eğitimin etkinliği üzerinde etkisi, *40. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (18-22 Mayıs) Abant.
- Sangster, A., Stoner, G. & Flood, B. (2020). Insight into accounting education in a Covid-19 World, *Accounting Education*, 29(5), 431-562. Doi: 10.1080/09639284.2020.1808487

- Semenets-Orlova, I., Teslenko, V., Dakal, A., Zadorozhnyi, V., Marusina, O. & Klochko, A. (2021). Distance learning technologies and innovations in education for sustainable development, *Studies of Applied Economics*, 39-5, 1-10.
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Stanley, T. & Edwards, P. (2005). Interactive multimedia teaching of accounting information system (AIS) cycles: Student perceptions and views, *Journal of Accounting Education*, 23, 21-46.
- Süklüm, N. (2021). Muhasebe dersi alan öğrencilerin Covid-19 Pandemi dönemi uzaktan muhasebe eğitimi hakkındaki görüşleri, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 16(1), 107-121
- Sürmeli, F. (1987). Eğitim teknolojisindeki son gelişmeler ve muhasebe eğitimi, *Türkiye IX. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (7-12 Aralık) Uludağ.
- Sürmeli, F. ve Kaya, E. (1999). Muhasebe eğitiminde yeni teknolojik olanaklar: uzaktan öğretim sisteminde e-mail, videokonferans ve interaktif bilgisayar uygulamaları, *Türkiye XVIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, (12-16 Mayıs) Fethiye.
- Tezcan, M. (2000). Uzaktan eğitimde yapı çözümlemesi: Türk yükseköğretiminde örgün ve uzaktan eğitimin maliyet-etkinlik karşılaştırması, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisat Abd. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tuğay, O. (2021). Üniversite öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimle almış oldukları muhasebe dersleri ile ilgili bakış açıları üzerine bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(2), 380-396.
- Uçma, T. ve Beycan, M. (2009). Muhasebe eğitiminde uzaktan eğitim ve e-öğrenme, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi (MUVU)*, 3, 35-50.
- UN (United Nations) (2015). Transforming Our World: The 2030 agenda for sustainable development; www.undocs.org/A/70/L.1 (Erişim: 20.03.2022)
- UNESCO (2020). Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: all means all, Paris: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718> (Erişim: 20.03.2022)
- Ülker Ayyıldız, M. S., Günlük, M. ve Nil Erbey, S. (2006). Muhasebe öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik tutumları üzerine bir araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 32, 1-14.
- Vyas-Doorgapersad, S. (2011). Open distance learning for sustainable development in India, *Progressio*, 33(2), 51-71.

Yelgen, E. (2022). Covid-19 sonrası dönemde muhasebe eğitiminin geleceği, *Journal of Open Learning and Distance Education (JOLDE)*, 1(1), 35-56.

YÖK (2022). YÖK Dersleri Platformu: <https://yokdersleri.yok.gov.tr> (Erişim: 12.03.2022)

Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanunu (2809 sayılı), R.G. 30/03/1983, Sayı: 18003.

Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar, YÖK Genel Kurulu 01.02.2013 tarihli toplantısı; Değişik: YÖK Genel Kurulu 24.09.2020 tarihli toplantısı.

Yazar Hakkında

Ergün KAYA

Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İş İdaresi lisans programından 1986 yılında derece ile mezun olmuştur. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman alanında tamamlamıştır. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde başlayan akademik hayatına İşletme Fakültesinde devam etmektedir. Açıköğretim ve havacılık yönetimi alanında idari görevleri yanında, muhasebe, havacılık yönetimi, lojistik ve turizm işletmeciliği

konularında yayınları bulunmakta ve bu alanlarda dersler vermektedir.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi, Kat 5, Ofis 519. Yunus Emre Kampüsü Tepebaşı/ Eskişehir

Tel (İş): +90 222 3350580/ 2555

Eposta: ergunk@anadolu.edu.tr

URL: <https://akademik.anadolu.edu.tr/ergunk>